

ЛЕКЦІЯ 7

МЕТА І ЗМІСТ НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДУ

ПЛАН

1. Державний стандарт спеціальності “Переклад”, ОКХ і ОПП
2. Фахова компетентність перекладача та її складові
3. Зміст навчання перекладу

1. Державний стандарт спеціальності “Переклад”

ОКХ (освітньо-кваліфікаційна характеристика):

- Цілі підготовки перекладачів
- Місце фахівця в структурі економіки
- Вимоги до його фахових компетентностей

ОПП (освітньо-професійна програма):

- Нормативний зміст навчання
- Вимоги до змісту, обсягу та до рівня підготовки фахівця (бакалавра, спеціаліста, магістра)

ОКХ (освітньо-кваліфікаційна характеристика)

<http://www.jobs.ua/ukr/dkhp/articles-123/>

Завдання та обов'язки:

- Перекладає наукову, технічну, суспільно-політичну, економічну та іншу спеціальну літературу, патентні описи, нормативно-технічну та товаросупровідну документацію, матеріали листування із зарубіжними установами, а також матеріали конференцій, нарад, семінарів тощо.
- Виконує в установлені строки усні та письмові, повні і скорочені переклади, забезпечуючи при цьому точну відповідність перекладів лексичному, стилістичному і смислово змісту оригіналів, дотримання встановлених вимог стосовно наукових і технічних термінів та означень.

Завдання та обов'язки (продовження):

- Здійснює редагування перекладів.
- Готує анотації та реферати іншомовної літератури і науково-технічної документації.
- Бере участь у складанні оглядів з тематики матеріалів, які перекладає.
- Бере участь у складанні тематичних оглядів за зарубіжними матеріалами.
- Веде роботу з уніфікації термінів, удосконалення використовуваних понять і визначень у відповідній галузі економічної діяльності, науки, техніки, облік і систематизацію виконаних перекладів, анотацій, рефератів.

Повинен знати:

- **Мови, що використовує під час перекладу;**
- **Методику науково-технічного перекладу;**
- **Чинну систему координації перекладів;**
- **Спеціалізацію діяльності підприємства, установи (організації);**
- **Термінологію з тематики досліджень і розробок мовами, що використовуються для перекладу;**
- **Словники, термінологічні стандарти, збірники, довідники;**
- **Основи наукового та літературного редагування;**
- **Граматику та стилістику мови.**

Кваліфікаційні вимоги

- 1. Провідний перекладач:** повна вища освіта відповідного напрямку підготовки (магістр, спеціаліст). Стаж роботи за професією перекладача I категорії — не менше 2 років.
- 2. Перекладач I категорії:** повна вища освіта відповідного напрямку підготовки (магістр, спеціаліст); для магістра — без вимог до стажу роботи, спеціаліста — стаж роботи за професією перекладача II категорії — не менше 2 років.
- 3. Перекладач II категорії:** повна вища освіта відповідного напрямку підготовки (спеціаліст). Стаж роботи за професією перекладача — не менше 1 року.
- 4. Перекладач:** повна вища освіта відповідного напрямку підготовки (спеціаліст) без вимог до стажу роботи.

Система навчання перекладу як спеціальності

Найважливіші компоненти системи:

- ЦІЛІ
- ЗМІСТ
- ПРИНЦИПИ
- МЕТОДИ
- ЗАСОБИ

МЕТА навчання перекладу:

**Формування перекладацької компетентності
як основного компоненту фахової
компетентності перекладача**

2. Фахова компетентність перекладача та її складові

Еволюція поглядів (з 80-их р.р. ХХ ст. – до сьогодні)

О.Д.Швейцер (1988):

- особливе співвідносне володіння МО і МП;
- здатність до переклад. інтерпретації ТО;
- знання перекладацьких норм;
- вибір стратегій перекладу;
- знання норм стилю і жанру;
- соціокультурні знання.

Р. Белл / R. Bell/ (1993):

- сукупність знань МО і МП;**
- знання розбіжностей між МП і МО;**
- знання предмету спілкування;**
- знання соціокультурних чинників;**
- вміння створювати тексти шляхом декодування і кодування інформації.**

Лінгвістичний підхід (лінгвістика тексту)

Ch. Nord (1991):

- текстова мета-компетенція;
- текстотвірна компетенція;
- текстоаналітична компетенція;
- контрастивна текстова компетенція.

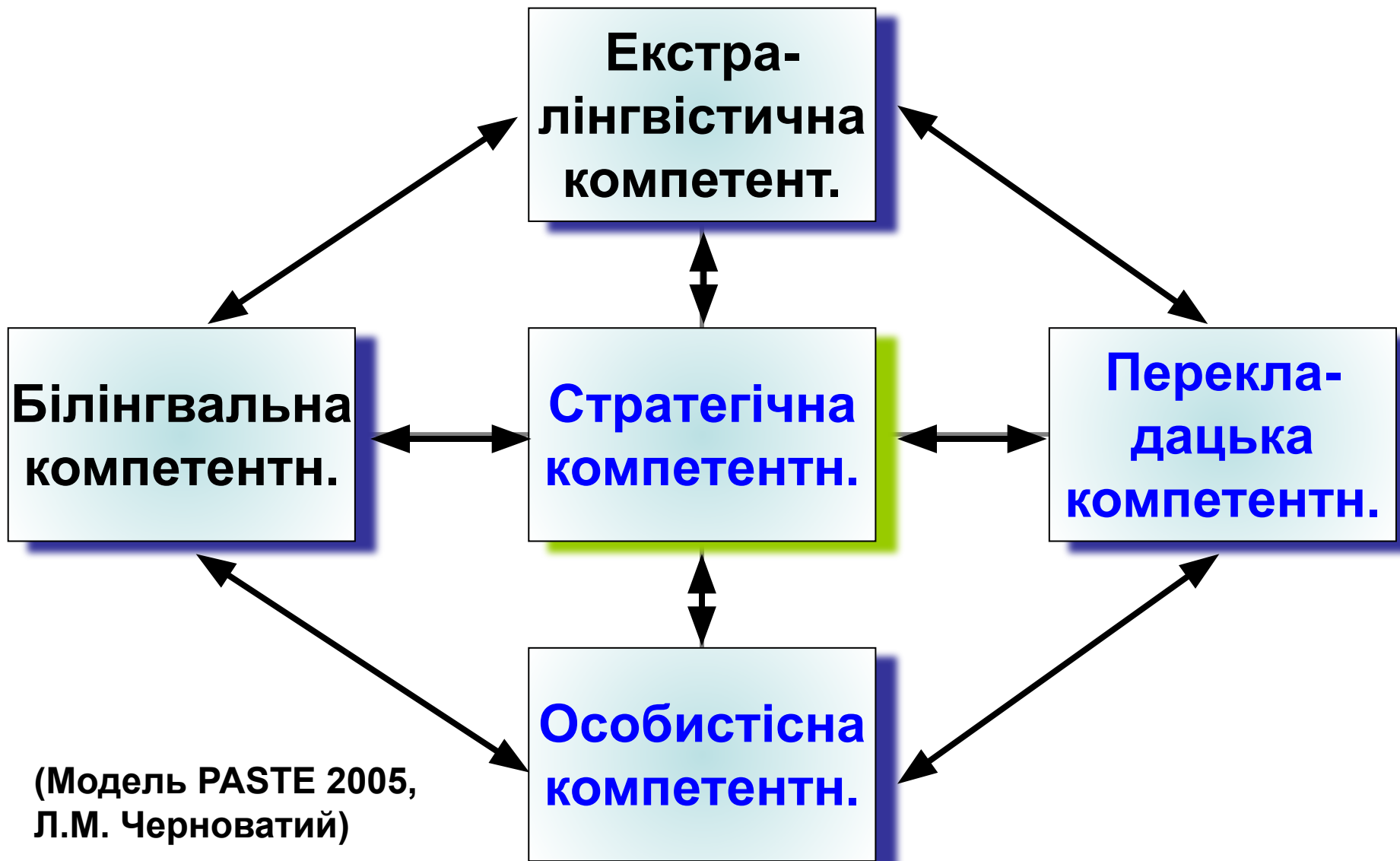
W. Wills (1982, 2001):

- + вміння осмислення ТО;
- + вибір стратегій перекладу;
- + вміння створення ТП на основі ТО

(D. Scheller-Boltz (2010))

Робоча модель фахової компетентності перекладача

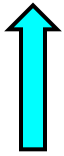
Білінгвальна компетенція

- **мовні субкомпетентності (ЛК, ГК, ФК):**
МО і МП (також у контрастивному плані)
- **мовленнєві субкомпетентності:**
у А+Г (для усного перекладу);
у Ч+П (для письмового перекладу)

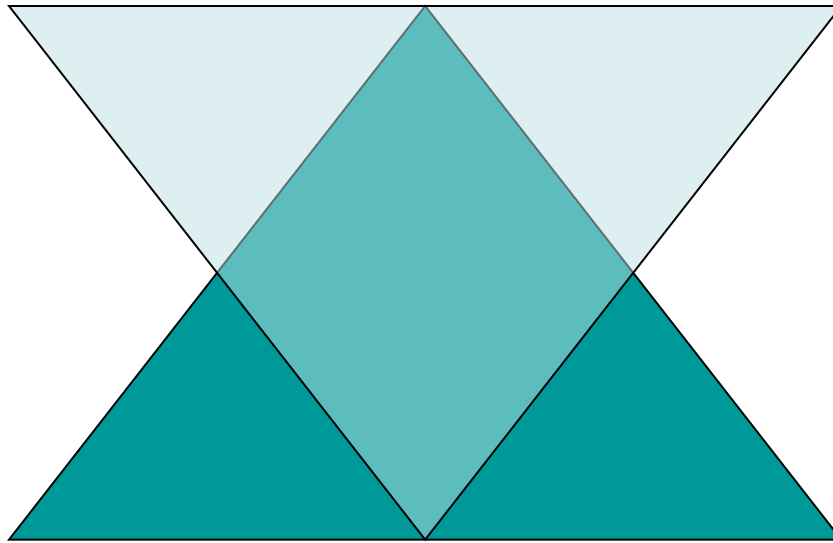
Формується і вдосконалюється на практичних заняттях з відповідної ІМ для майбутніх перекладачів.

Професійна спрямованість навчання ІМ

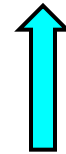
5 курс

1 курс

Формування
професійно
спрямованої
ІКК

Формування
загально-
культурної
ІКК

(За: Н. Funk, 1992)

Специфіка білінгвальної компетентності перекладача (приклади)

- Велика питома вага лексичної компетентності (обсяг словника, володіння синонімами з їх стилістичними відмінностями, ...) в МО і МП**
- Специфічна “перекладацька” спрямованість граматичної компетентності**
- Специфічна “перекладацька” спрямованість мовленнєвих компетентностей у Г, А, Ч, П**
- Формування певних перекладацьких умінь (напр., механізмів компресії та трансформації, відходу від дослівного перекладу) вже на 1-2 к.**
- Формування умінь аналізувати ТО, порівнювати різні переклади, обирати еквівалентні мовні і мовленнєві засоби тощо вже на 1-2 к.**

Екстралінгвістична компетенція

- **фонові знання:**

(енциклопедичні, тематичні, соціокультурні, культурологічні, (лінгво-)країнознавчі, міжкультурні тощо)

- **предметні знання:**

(у певних галузях людської діяльності)

- відповідні **уміння використовувати** ці знання під час перекладу

Специфіка (приклади):

- дуже великий обсяг лінгвосоціокультурних знань в обох культурах;

- специфічна чутливість до феноменів мови і культури, “перекладацька” спостережливість;

- мінімізація предметних (галузевих) знань;

- здатність до постійного їх збагачення.

Культурно-зумовлена різниця у типах дискурсу

Kaplan, Robert B. (1966/2001): "Cultural Thought-Patterns in Inter-Cultural Education."

English	Semitic	Oriental	Romance	Russian
				

Пояснения к схеме:

- 1) Английский дискурс: прямолинейный, логичный, последовательный, с вербальным выражением всех компонентов.
- 2) Семитский дискурс (арабский, иврит и др.): тяготеет к импликациям, рассматриваемым как очевидные. Но во избежание недоразумений импликации затем четко вербализуются в суммированном виде.
- 3) Носители большинства азиатских языков имеют тенденцию развивать аргументацию по спирали, расширяя и углубляя ее с каждым витком.
- 4) Для романских языков характерна вербализация всех компонентов, но сопровождаемая отступлениями и рассуждениями по поводу предмета общения.
- 5) Для русского дискурса типично сочетание импликации с многочисленными и довольно пространственными отступлениями от предмета разговора

Перекладацька компетентність

- **знання загальних принципів перекладу**
(дисципліни: вступ до перекладознавства, теорія перекладу, порівняльні дисципліни, спецкурси)
- **навички і вміння здійснювати переклад визначеного виду** (дисципліни: ПКП, УДП)
- **інструментальна субкомпетентність**
(знання і вміння використовувати документальні і технологічні ресурси)
- **дослідницька / пошукова субкомпетентність**
(здатність швидко знайти будь-яку необхідну інформацію тощо)

Особистісна компетентність

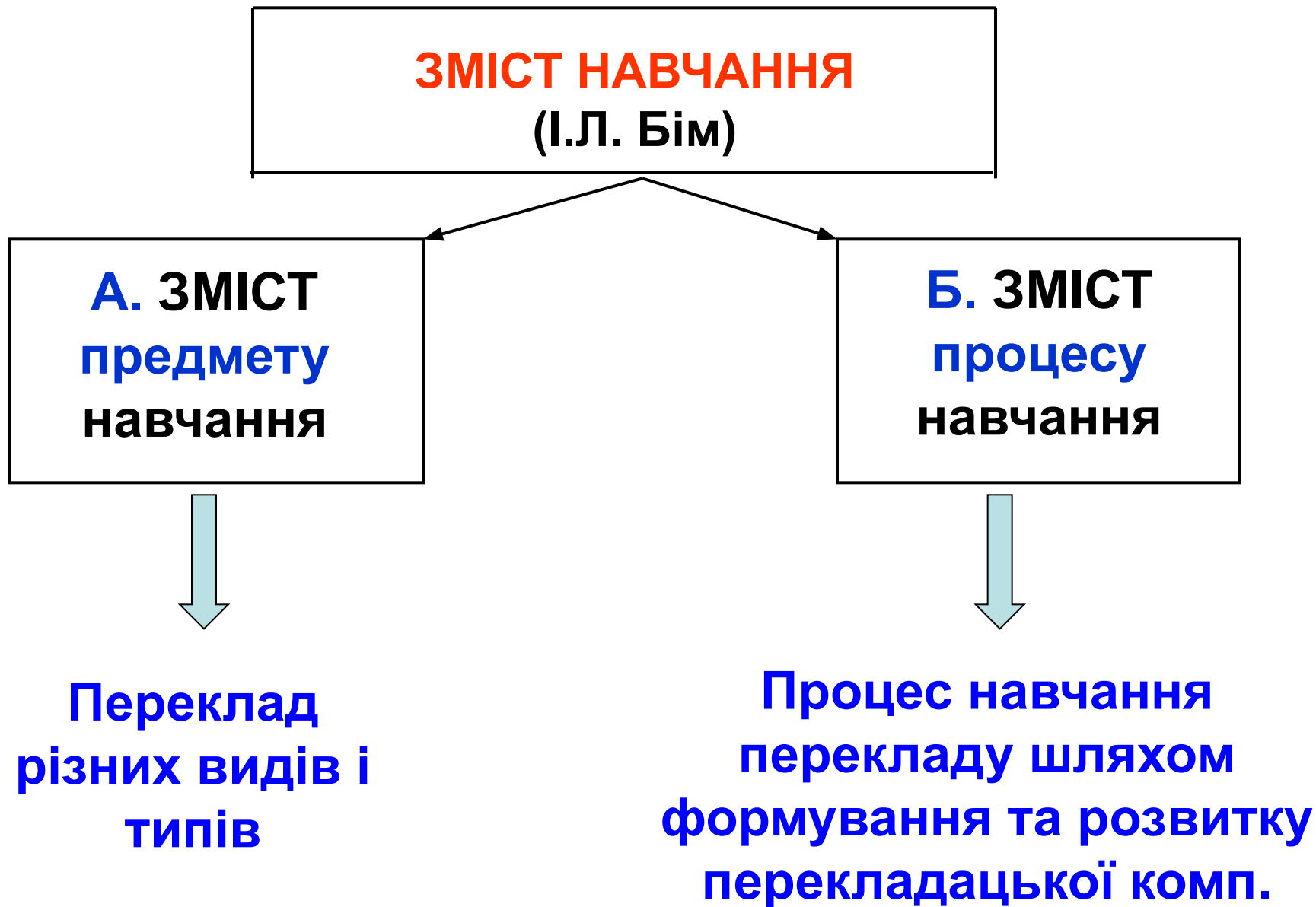
- розвинутість **психофізіологічних механізмів** (когнітивних, психомоторних, поведінкових: пам'яті, уваги, психолог. стійкості, критичного відношення)
- **морально-етична субкомпетентність** (відповідальність, об'єктивність, скромність, надійність, ввічливість, конфіденційність)
- **субкомпетентність самовдосконалення** (готовність та потреба у постійній самоосвіті і розвитку)
- **фахово-соціальна субкомпетентність** (володіння прийомами та нормами спілкування у профес. середовищі, вміння пропонувати послуги, укладати договір, співпрацювати тощо)

Стратегічна компетентність **(як “надкомпетентність”)**

Інтегрована комплексна здатність здійснювати переклади різних видів і типів, що ґрунтується на координації і складній взаємодії решти компетентностей у процесі здійснення перекладацької діяльності.

(модель PASTE 2005, модифіковано Л.М.Черноватим 2013)

3. Зміст навчання перекладу

Види перекладу

ПЕРЕКЛАД

УСНИЙ:
одно-/двосторонній

Послідовний

3 аркуша

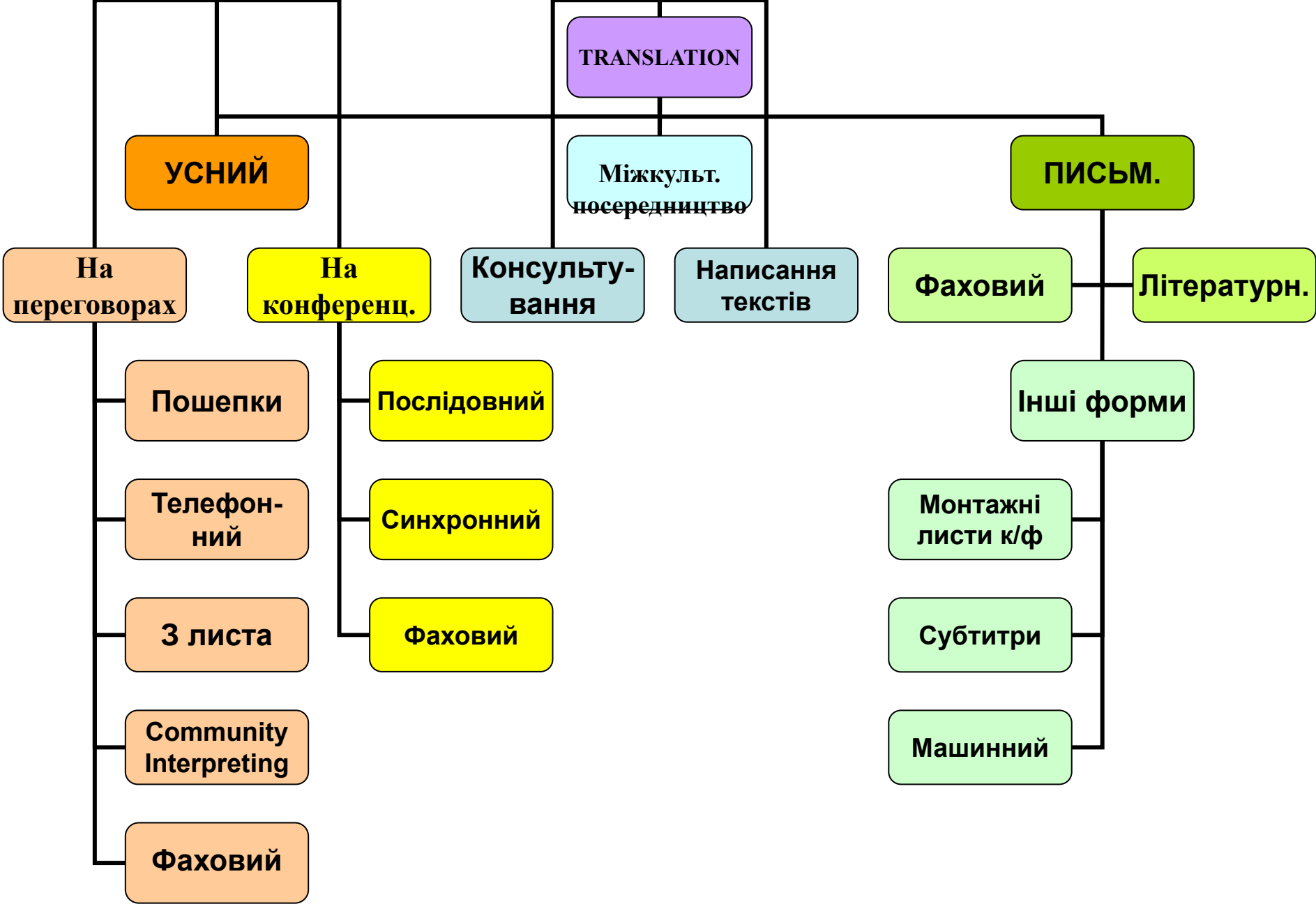
Синхронний

ПИСЬМОВИЙ

**Науково-
технічний**

Літературний

Інші види

Roland Freihoff, *Kernfragen der Übersetzer Ausbildung*, 2001)

Типи перекладу

(за критерієм “співвіднесення змісту і форми ТП і ТО”)

500 років дискусій: ВІЛЬНИЙ ⇔ БУКВАЛЬНИЙ

Основні типи:

- Вільний (суб'єктивний) – переклад-переказ
- Дослівний (підрядник) – для перекладу поезії
- Буквальний – у навчанні ІМ як вправа
- Еквівалентний / адекватний – переклад, у якому збережена єдність форми і змісту ТО

Додаткові типи:

- Адаптивний (гетеровалентний) – пов'язаний із скороченням змісту ТО
-

Види еквівалентності

- семантична
- смислова
- функціональна
- стилістична
- прагматична
- комунікативна
-

Зміст процесу навчання перекладу – процес формування

- Перекладацької компетентності
- Стратегічної компетентності
- Особистісної компетентності
- Екстралінгвістичної компетентності
- (удосконалення білінгвальної комп.)

ШЛЯХОМ ВИКОНАННЯ ВПРАВ І ЗАВДАНЬ ДЛЯ:

- Передачі й організації засвоєння знань
- Формування і вдосконалення навичок
- Формування і розвитку вмінь
- Розвитку і виховання необхідних якостей особистості, формування настанов і т.д.

Рекомендована література

1. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності: підручник для студ. вищих закладів освіти за спеціальністю «Переклад» / Л. М. Черноватий. – Вінниця : Нова книга, 2013. – 368 с.
2. Корунець І. В. Теорія та практика перекладу / І. В. Корунець. – Вінниця : Нова Книга, 2003. – 448 с.
3. Комиссаров В. Н. Теоретические основы методики обучения переводу / В. Н. Комиссаров. – М. : «Рема», 1997. – 360 с.
4. Латышев Л. К. Перевод: теория, практика и методика преподавания / Л. К. Латышев, А. Л. Семенов. – М. : Академия, 2003. – 192 с.
5. Брандес М. П. Предпереводческий анализ текста / М. П. Брандес, В. И. Провоторов. – М. : НВИ-ТЕЗАУРУС, 2001. – 223 с.
6. **Бориско Н. Ф., Майєр Н. В. Організація позааудиторної самостійної роботи студентів магістратури з дисципліни «Методика навчання іноземних мов і перекладу у вищих навчальних закладах» (спеціальність 8.02030304 «Переклад (дві іноземні мови)»): навчально-методичний посібник /– К, 2014. – 74 с. – для підготовки до семінарських занять**